Domenico Mugnolo (ed.) : Günther Müller, *Die Bedeutung der Zeit in der Erzählungskunst.*
O *Rassegna bibliografica* de Renata Roncali (desigur o invitație pentru o viitoare rubrică de *Libri ricevuti*) încheie fascicula, a cărei bogăție de conținut credem că a putut rezulta din simpla înșirare de mai sus.

I. Fischer

Scripta Classica Israelica. Yearbook of the Israel Society for the Promotion of Classical Studies, edited by J. Geiger, D. Gershenson and I. Shatzman, vol. I, 1974, 148 p.

Recent înființată, Societatea israeliană pentru promovarea studiilor clasice, membră a FIEC, a publicat primul număr al publicației sale anuale. Volumul cuprinde 14 articole, o recenzie și un appendix cu lista tezelor de doctorat cu teme de filologie clasică recent terminate sau în lucru la diferite universități din Israel.

Articolele tratează subiecte variate, denotînd o sferă largă de preocupări : interpretare și critică de text, analiză a ideilor și a formei literare, istorie antică greacă și romană, epigrafie, relații între literatura clasică și literatura iudaică.

Volumul se deschide cu un scurt articol al lui J. Glucker (Exon) *De poetica quodam apud Platonem fragmento* referitor la fragmentul 39 A7—B1 din *Apologia* : ἀλλὰ μὴ οὐ τουτ'ῇ χαλεπόν, ὦ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον πονηρίαν, θᾶττον γὰρ θανάτου θεῖ. la care s-a observat mai de mult aliterația (θ) dar nu și faptul semnalat de autor că ultimele patru cuvinte au schema prosodică — — | — ∪∪ — — transpuse probabil dintr-o operă poetică (epos, elegie, cor de tragedie sau comedie) care nu s-a păstrat. Și sintagma precedentă χαλεπώτερον πονηρίαν cu schema ∪∪ — ∪ — | ∪ —∪ — poate să fi aparținut unei tragedii sau comedii din (sau puțin după) epoca lui Euripide, căci anapestul nu este cunoscut înainte. Ea poate să fi făcut parte dintr-un trimetru iambic. Întrucît cele două sintagme sînt legate sub aspect semantic autorul crede că ele au fost luate din aceeași operă și întrucît s-a stabilit că πονηρία nu e atestat înainte de Sofocle iar πονηρός e de la Hesiod, el emite ipoteza că opera care a servit drept sursă lui Platon a fost *Margite,* compusă în timpul sau puțin după epoca lui Hesiod și caracterizată prin metrică variată.

Tot de un fragment platonic se ocupă și S. Socolnicov (Universitatea ebraică din Ierusalim). E vorba de *Philebus* 15 B1—8 în care unii filologi clasici (Stalbaum, Archer-Hind, Friedländer) disting trei întrebări, iar alții (Wilamowitz, Bury, Natorp, Stenzel, Hackforth) numai două. După părerea lui S. Socolnicov, interpretarea corectă a fragmentului implică : lectura neforțată a txtului, corelarea numărului întrebărilor cu cel al răspunsurilor, evidențierea importanței pasajului pentru problema pusă în discuție și raportarea lui la întreaga gîndire filozofică a lui Platon. Pornind de la textul stabilit de Burnet pentru 15 B1—8 autorul propune o versiune revizuită a „celor trei probleme", relevantă pentru discuția metafizică din *Philebus* și pentru înțelegerea textelor platoniciene ulterioare. Stabilirea întrebărilor se face pe baza răspunsurilor date în 15 D, 16 C—17 A, 19 B, 20 A. Se face apel și la *Parmenide,* considerîndu-se că *Philebus* reia unele probleme puse anterior în *Parmenide,* între care și aceea din pasajul aflat în discuție : raportul dintre unitate și pluralitate în domeniul conceptual, rezolvată în *Parmenide* la nivelul ideilor, iar în *Philebus* la nivelul „elementelor ideilor". Interpretarea propusă de S. Socolnicov se bazează pe o analiză subtilă a textului, pe o demonstrație riguroasă și convingătoare.

În articolul *Mens' sinscription and Curupedion,* B. Barkochva (Universitatea din Tel Aviv) propune o nouă datare a inscripției considerată îndeobște a se raporta la bătălia decisivă de la Curupedion, din 281 î.e.n. dintre Lysimach și Seleucus I. După părerea autorului identificarea locului bătăliei nu e suficientă în sine pentru identificarea evenimentului, căci aceeași regiune a fost locul ,și a unor bătălii ulterioare. Împrejurările istorice, topografia, forma scuturior de pe relieful stelei, paleografia inscripției și unele trăsături artistice ale basoreliefului indică o epocă mai tîrzie. Dintre diferitele campanii purtate de bitinieni în secolul al II-lea î.e.n. cea care ar corespunde în mai mare măsură cu inscripția ar fi aceea dintre Prusias II și Attalus II (159—154).

Un pasaj unic în întreaga literatură clasică relevă D. S. Gersbenson (Universitatea din Tel Aviv) în studiul *Theocritus Idyll I and the Reversal of Nature.* Spre deosebire de alte exemple de răsturnare a ordinii naturale a lucrurilor întîlnite la Archiloch (frg. 74 D) și Herodot (V, 92) sau în unele proverbe, în textul teocritean transformările produse nu reprezintă o surpriză, sînt benigne și sînt legate de moarte. Ultimele cuvinte ale lui Daphnis zugrăvesc o lume înfrumusețată dar răsturnată, prezicere a morții sale și totodată o invitație la apoteoză. Autorul

www.cimec.ro

relevă în acest pasaj un motiv întîlnit în folclorul și literatura orientală, care descrie lumea de dincolo ca o răsturnare a ordinii lumii pămîntene. Prezența acestei concepții la Teocrit s-ar explica prin larga utilizare a proverbelor și materialului folcloric.

Două articole tratează probleme din istoria spartană. D. Golan (Universitatea din Haifa) se ocupă de *Philopoemen Immodicus and Superbus and Sparta*. Se urmărește în acest studiu o reconsiderare critică a problemelor Spartei în cadrul Ligii acheene în perioada 192—188 (după decizia Ligii de a purta război cu etolienii și cu aliații lor). Philopoemen e prezentat favorabil în unele surse antice (Plutarch), calificat drept *clarus imperator*, în rînd cu Hannibal și P. Scipio, considerat chiar „ultimul dintre greci" (cf. Titus Liuius XXXIX, L, 10—11).

Immodicus și *superbus* față de spartani (cum îl califică Titus Liuius) Philopoemen era considerat la Roma — după mărturia lui Polibiu — un supus ascultător. Politica lui Philopoemen față de spartani e analizată de D. Golan în contextul ideologiei peloponeziene adoptată de majoritatea conducătorilor acheeni sub dominația romană, ideologie care a transformat „politica acheeană" într-o competiție aprigă pentru glorie personală, avere și putere. El consideră că acțiunile lui Philopoemen au derivat — cel puțin parțial — din această formă de dezintegrare care a cuprins pe politicienii acheeni după supunerea lui Aristaenus față de Roma.

În articolul *Nabis — aemulus Lycurgi*, B. Shimron (Universitatea din Tel Aviv) aduce o explicație a calificativului dat de Flamininus ultimului rege al Spartei (Titus Liuius XXXIV, XXXII, 4). Autorul consideră că o analiză atentă a întregului pasaj livian îl evidențiază pe Nabis ca succesor al lui Cleomenes III. Ideologia lui Nabis, reflectată în discursul său (T.L. XXXIV, XXXI, 11—14, 16—18) și în răspunsul lui Flamininus (T.L. XXXIV, XXXII, 4) consta dintr-o serie de reforme radicale: eliberarea sclavilor, împărțirea pămîntului la săraci, egalizare a averii și a drepturilor politice. Nabis se referă la un legislator spartan anonim *(nostrum legum lator)* iar Flamininus îl numește pe Nabis *aemulus Lycurgi*. Comentatorii moderni au presupus că formula *nostrum legum lator* s-ar referi la Licurg, ceea ce ar explica epitetul dat de Flamininus lui Nabis. Dar, cum observă pe bună dreptate B. Shimron, legislația spartană n-a prevăzut nicicînd asemenea privilegii economice și politice pentru sclavi și săraci; formula lui Nabis nu se referă la Licurg, ci la Cleomenes III, ale cărui instituții prezintă afinități cu cele ale lui Nabis. În aceste condiții formula *aemulus Lycurgi* trebuie înțeleasă nu ca „imitator" sau „urmaș" al lui Licurg ci ca „rival", „competitor" al lui Licurg în domeniul legislaturii. După părerea autorului, discursul lui Nabis e voit ambiguu în acest punct, pentru a nu-și înstrăina aliații și a nu provoca suspiciunea romanilor, admiratori ai legilor lui Licurg. În aceste condiții se poate pune problema în ce sens a înțeles Flamininus termenul *aemulus*. Dacă i-a atribuit sensul de „urmaș" ar însemna că nu cunoștea legislația lui Licurg, iar dacă a înțeles prin el „rival" atunci ar însemna că formula voit vagă a lui Nabis nu și-a atins scopul.

Literatura latină e reprezentată în acest volum prin studiul lui I. Shatzman (Universitatea ebraică din Ierusalim) *Religious Rites in Virgil's Writings*, în care autorul își propune să analizeze, sub aspect literar, numeroasele (peste 100) pasaje vergiliene, cu implicații religioase. Problema nu e numai de a constata (E. Norden) că Vergiliu dă descrieri exacte, ci de a se arăta în ce fel poetul prelucrează și adaptează materialul folosit. Se fac totodată unele observații cu privire la distribuția, în opera vergiliană, a pasajelor care implică un ritual religios. Iată principalele concluzii ale lui I. Shatzman: sub aspect lexical, poetul latin folosește, pentru variație, alături de termenii consacrați și alte sintagme. Riturile sînt prezentate în structura lor esențială cu evitarea detaliilor, cu unele omisiuni sau cu ușoare modificări care le individualizează. E interesantă constatarea că același tip de ritual apare de fiecare dată prezentat într-un mod propriu sub aspectul selectării trăsăturilor și al vocabularului folosit. Astfel, de exemplu, în prezentarea ritualului oracular în *Aen.* II, 114—119 e omisă cererea, fiind evidențiat numai răspunsul, care însă nu e dat direct de preotul lui Apollo; în *Aen.* VII, 81 și urm. cererea lui Latinus e expusă pe larg, iar răspunsul e dat în vis, în templu; în *Georg.* IV, 447 și urm. cererea lui Aristaeus e redată pe scurt, iar răspunsul — incluzînd și legenda lui Orfeu și Euridice — are 74 versuri.

Riturile religioase au o distribuție aproape egală în operele vergiliene, cu ceva mai mare frecvență în epopee; cu o singură excepție, rugăciunile se întîlnesc numai în *Eneida*, fapt explicat de I. Shatzman prin aceea că pentru poetul latin ele constituiau, în primul rînd, un procedeu literar de expresie a emoțiilor și sentimentelor eroilor; în *Bucolice* sentimentele sînt exprimate prin dialog, iar în *Georgice* nu există personaje. *Eneida* conține, aproape în exclusivitate, ritualuri conforme genului epic (augurale, oraculare, funerare, de întemeiere); nu e clar de ce Vergiliu evită în poezia pastorală și didactică jurăminte și legăminte; ritualurile magice — două în total — au în poezia vergiliană menirea de a trezi dragostea și se întîlnesc în *Aen.* IV și *Buc.* VIII. Se poate deduce așadar că Vergiliu a introdus scenele de ritual în acord cu genul operei.

Se pune și problema gradului de integrare a pasajelor care descriu un ritual religios în țesătura operei literare, integrare realizată de poet fie pe cale externă, în acord cu desfășurarea acțiunii, fie pe cale internă, pentru a exprima o stare sufletească. Această din urmă situație e

www.cimec.ro

mai frecventă, mai ales în epopee, unde Vergiliu — preocupat să exprime emoțiile și sentimentele eroilor — a recurs și la această modalitate indirectă de expresie, alături de monolog și dialog cu deosebire în momentele de climax. Concluzia autorului, bazată pe o analiză riguroasă a textului, este aceea că în opera vergiliană, în numeroase cazuri, scenele de ritual religios reprezintă un cadru și un procedeu literar prin care poetul roman zugrăvește simțăminte și stări sufletești, subliniază momentele dramatice și de criză, motivează dezvoltarea subiectului și creează legături sau contraste între pasaje.

E. D. Kolmann (Universitatea din Tel Aviv), cunoscut cititorilor români și prin colaborările din revista noastră, publică, în continuarea unor preocupări constante, studiul *A New Method of Analysing Latin Hexameter*. Pornind de la constatarea că relația dintre ictus și accent-trăsătură esențială a poeziei latine — nu a fost suficient studiată, autorul propune o metodă de analiză și clasificare a silabelor ce alcătuiesc hexametrul din punctul de vedere al cantității vocalei, al existenței sau non-existenței ictus-ului și (sau) a accentului. Prin combinarea acestor criterii se ajunge la 6 (2+3) nivele fonetice, diferite sub aspectul intensității intonaționale. Analiza dezvăluie, alături de cazurile de coincidență a ictus-ului cu accentul, și situații de non-coincidență : opoziție structurală (*structural clash*) la cuvinte care nu-și pot păstra accentul din proză, din cauza structurii lor (silaba accentuată e scurtă (de tipul *érát, tíbi*) sau opoziție voită *(voluntary clash)* la cuvinte care își modifică accentul numai din cauza topicii în vers (fapt evitabil), majoritatea bisilabice și care pot fi folosite într-un mod mai elastic, nefiind impuse *per necessitatem metricam* (al cărei rol a fost exagerat). După constatările autorului non-coincidența (structurală sau voluntară) pare a se produce mai ales în următoarele situații : înaintea unei cezuri, în hyperbaton, în construcții enclitice, în anastrofă — singure sau îmbinate.

Urmărind relația dintre cazurile de coincidență vs. opoziție pe un grup de 12 versuri din *Eneida* (VI, 372—383) autorul consemnează :

(1) cazuri de coincidență	31	
monosilabe	8	56
(2) opoziție structurală	17	
(3) opoziție voită	16	16

deci raportul între coincidență (în sens larg) și opoziție e de 56/16 sau 3,5 :1.

Rata de 3,5 : 1 s-a dovedit aproape constantă și la analiza unui corpus de circa 600 hexametri luați la întîmplare din operele mai multor poeți. Totodată analiza a circa 3600 silabe purtătoare de ictus a arătat că relațiile acestuia cu accentul se prezintă în modul următor : aproape 1/2 din silabele cu ictus au și accent, circa 1/5 prezintă non-coincidență structurală, iar circa 1/7 sînt monosilabe. Aceasta înseamnă că, în hexametrul latin, aproape 2/3 (iar dacă se adaugă monosilabele cu ictus aproape 80 %) din cuvinte își păstrează în vers accentul. Cifrele obținute nu au desigur valoare absolută, pot exista variații după scriitor sau operă, dar într-o formulare prudentă se poate afirma că hexametrul latin constă în mare parte din cuvinte care sînt astfel aranjate încît să-și păstreze accentul, ceea ce atrage intonație mai puternică și evidențiere ; și întrucît hexametrul se încheie, de regulă, cu cuvinte la care ictus-ul coincide cu accentul, se poate spune că acest tip de vers gravitează spre finală.

Metoda propusă de E. D. Kollmann, bazată pe datele obiective oferite de statistică, ar putea servi și pentru analiza relației dintre expresie sonoră și intonație, pe de o parte, conținut semantic și funcțional, pe de alta.

Influența textelor biblice și clasice asupra literaturii ulterioare e ilustrată în articolul lui Y. Amir (Universitatea din Tel Aviv), *Homer und Bibel als Ausdrucksmittel im 3. Sibyllenbuch*. Atît textul homeric cît și cel biblic au fost frecvent folosite în epoca elenistică, pentru efecte de stil sau motive literare. Cartea a III-a a oracolelor sibiline se prezintă ca un text literar nepretențios, cu forță expresivă poetică limitată, dar caracterizat printr-o polifonie specifică rezultînd din îmbinarea elementelor a două lumi distincte — homerică și biblică — expuse în acorduri alternative sau în contaminare. Analiza autorului are în vedere versurile 520—572. Ilustrativ e îndeosebi fragmentul 520—544 care conține un oracol de amenințare, cu prevestiri funeste, a oprimării grecilor de către romani — pasaj cu colorit biblic, inspirat de oracolele profeților, conținînd amenințări împotriva fiilor lui Israel — ușor identificabil pentru orice cunoscător al Bibliei. De la v. 538 oracolul proferă amenințări la scara întregii omeniri, depășindu-se astfel — în conformitate cu conștiința iudeo-elenistică a epocii-opoziția dintre eleni și barbari.

Dar plasarea unor evenimente contemporane grecești în categorii biblice implică și o interpretare teologică a istoriei, în care evoluția evenimentelor nu mai este explicată ca produs al unei Tyche iraționale sau ca legitate istorică invariabilă, ci ca acțiune a unei divinități active pedepsitoare. În conformitate cu modelul biblic, autorul anonim caută justificarea pedepsei într-un păcat național de tip religios și consideră (v. 545—572) că acesta este idolatria (opusă monoteismului filozofic al epocii), care ar reprezenta decăderea de la un monoteism primitiv într-un

www.cimec.ro

moment cronologic definit. Se afirmă, într-o formulare biblică, că numai întoarcerea la adevărata credință i-ar putea duce pe greci — și odată cu ei întreaga lume — la mîntuire. Interesant e că în acest text, structurat după modelul biblic, componenta homerică este și ea prezentă prin ideea mitologic-sacrală că mînia divină poate fi exorcizată prin măsuri de ispășire. Prezicerea Sibilei asupra unicei ieșiri din situația de χόλος (corespunzînd cu cea de μῆνις din Iliada) are ceva din certitudinea unui vis trimis de zei (cf. oracolul trimis în vis în *Il.* II, 1—40). Ideea care încheie pasajul discutat, potrivit căreia voința divinității este ca Elada să fie mîntuită după ce va fi trecut prin grele încercări este formulată, după cum observă autorul, în termenii întîlniți în cunoscutul pasaj din *Il.* VI, 458 și urm. al despărțirii lui Hector de Andromaca.

Studiul lui P. A. Brunt (Oxford) e consacrat modalităților de constituire a armatei romane în perioada imperială: *Conscription and Volunteering in the Roman Imperial Army.* Împotriva tezei lui Mommsen — preluată și generalizată cu referire la toate tipurile armatei imperiale — potrivit căreia după Marius legiunile romane au fost alcătuite în cea mai mare parte din voluntari, autorul urmărește să demonstreze, pe baza materialului inscripțiilor și a textelor literare, că pînă în secolul al II-lea e.n. serviciul militar obligatoriu a avut o largă răspîndire. Sînt mărturii clare că în sec. I i.e.n. (în special între anii 49—29) recrutarea obligatorie era un fapt uzual și detestat în popor. În perioada augustană s-au făcut în provincii recrutări obligatorii (cu acordarea cetățeniei romane), fără a se renunța total la recrutările din Italia (cum va face Tiberiu).

Denumirea succesivă de *legio Italica* și unele texte epigrafice atestă că după Tiberiu s-a revenit la recrutarea obligatorie în Italia, fapt explicabil prin neputința de a asigura apărarea imperiului numai cu voluntari, mai ales în situații critice. Dar în cursul epocii imperiale, paralel cu creșterea numărului provincialilor în legiuni, cel al italicilor scade. După cum observă pe bună dreptate P. A. Brunt, recrutările obligatorii practicate în toate provinciile, din Britania pînă în Asia Mică, nu sînt menționate frecvent tocmai pentru că constituiau — ca și încasarea impozitului — o obligație normală și uzuală. Dacă în perioada Principatului timpuriu voluntariatul s-ar fi aplicat pe scară largă, în legiuni ar fi fost mai mulți italici. Evitarea de către împărați a înrolărilor obligatorii în Italia s-ar explica nu prin motive demografice (cum crede Forni), ci pentru că era o sarcină impopulară, urîtă de tineri din cauza duratei serviciului și a depărtării de locurile natale. Din secolul al II-lea, obligativitatea serviciului militar devine o regulă și în provincii, ceea ce a dus la unele tulburări la populațiile mai războinice (gali, traci, batavi). În perioada de la Hadrian la Septimius Severus, odată cu stabilirea executării serviciului militar în locul de baștină, a crescut numărul voluntarilor provinciali (mai ales în Spania și Africa). După părerea autorului, creșterea aceasta în perioada Severilor se explică și prin modificarea statutului căsătoriilor contractate de soldații romani cu străine, prin îmbunătățiri ale condițiilor de viață (serviciul militar în ținutul natal, viață de familie, creșterea confortului și a soldei, donative, ușurarea disciplinei) și prin ameliorarea statutului social al soldaților. Această perioadă favorabilă n-a durat mult; după Diocleția, necesitatea unei armate mari a impus sistemul înrolării obligatorii, alături de care a continuat să se practice recrutarea voluntară, pînă la sfîrșitul secolului al IV-lea cînd conducerea statului, bazîndu-se pe *foederati* de origine străină, renunță la recrutarea sistematică din cadrul poporului roman.

Un episod din istoria imperiului e reluat în discuție în articolul lui S. Apelbaum (Universitatea din Tel Aviv): *Domitian's Assassination. The Jewish Aspect*, cu intenția de a menționa unele detalii care ar putea arunca o lumină nouă asupra evenimentului. Mărturiile istoricilor romani arată că persecuțiile lui Domițian, intensificate mai ales după conspirația lui L. Antonius Saturninus, erau îndreptate atît împotriva evreilor, cît și a celor învinuiți de iudaizare — printre aceștia membri ai familiilor senatoriale sau chiar imperiale. Se pare că apropierea de iudaism, a cărui influență la Roma crescuse în anii care preced asasinarea lui Domițian, a servit aristocraților oprimați ca expresie a protestului lor împotriva tiraniei. După părerea lui Apelbaum nu a fost apreciată suficient importanța opoziției filozofice care a influențat neîndoielnic atitudinea aristocrației. Este vorba de atitudinea lui Epictet, Demetrius, Daemonax și Apollonios din Tyana alungați din Roma în anul 89. Mai curajoasă și protestatară a fost opoziția stoicilor și a cinicilor.

În direcția străduinței de a evidenția contactul dintre literatura iudaică și literaturile clasice se înscriu articolul lui D. Sperber (Universitatea din Bar-Ilan), *Some Classical Loan-words in rabbinic literature* în care unii termeni controversați din literatura religioasă sînt interpretați prin împrumuturi din greacă sau latină, precum și nota publicată de R. Meridor (Universitatea ebraică din Ierusalim): *A Greek Play on Words into the Mishna?* în care se emite ipoteza că maxima lui Hillel (*Ovoth*, 2, 4) „Cînd voi avea răgaz, voi studia ar putea fi bazată pe dublul sens al gr. σχολή (σχολάζω). Aceeași autoare publică unele observații pertinente în legătură cu ediția teubneriană din 1970 a *Troienelor*, realizată de Werner Biehl (*A propos the New Edition of Euripides' Troades*).

www.cimec.ro

Primul volum al seriei *Scripta Classica Israelica* reprezintă astfel o oglindă (desigur incompletă) a unei activităţi rodnice şi bogate, depusă de mulţi cercetători cunoscuţi şi pînă acum prin colaborările lor la publicaţii străine.

O observaţie critică se poate face cu privire la greşelile de tipar, destul de numeroase şi uneori supărătoare (ca la pag. 57 în textul latin).

Lucia Wald

JANINE DEBUT Διδάσκω. *Manuel à l'usage des Grands Débutants des lycées et universités. Première année.* Tome I, Paris, Les Belles Lettres, 1973, XIV + 453 p. şi 5 hărţi în afara textului, în 8°.

Ideea de care a fost călăuzită J. Debut în alcătuirea acestei cărţi este aceea de a prezenta unui public larg un manual de limba greacă, capabil să suscite interesul pentru această disciplină şi să demonstreze celor care o studiază cît de mare poate fi actualitatea unui asemenea îndrumar. Plecînd de la această premisă, autoarea dezvoltă într-o introducere destul de amplă argumentele care pledează în favoarea învăţării limbii greceşti. Sînt relevate aporturile de ordin lingvistic, multitudinea termenilor greceşti utilizaţi în toate domeniile ştiinţelor şi tehnicii moderne, însemnătatea cunoaşterii exacte a formei radicalelor savante şi folosirea lor corectă în limbile moderne. Potrivit acestei pledoarii, învăţarea limbii greceşti dezvoltă şi calităţi considerate de psihosociologia modernă drept fundamentale : spirit de inventivitate şi de sinteză, ideea relativităţii, a umanismului neconvenţional. Cel care citeşte greceşte învaţă cum se pun, în fiecare caz, marile probleme, dobîndeşte pasiunea cercetării adevărului şi cunoaşterii desăvîrşite. Nu există domeniu al cunoaşterii în care grecii să nu fi creat sau inovat, în dorinţa lor de a elucida în chip raţional fundamentele : matematică, fizică, biologie, istorie, retorică, filozofie. Tot elinii pot să-şi revendice paternitatea tuturor genurilor literare, pe care au reuşit să le desăvîrşească. Se recurge în mod fericit la îndemnurile lui Valéry, parafrazate astfel : „Să le cerem grecilor să ne ajute să regăsim odată cu disciplina spiritului, exemplul extraordinar al perfecţiunii în toate sistemele, o metodă de a gîndi care tinde să raporteze orice lucru la om, acea pasiune a F r u m o s u l u i şi A d e v ă r u l u i, acel simţ de necomparat al măsurii, acel echilibru care ne lipseşte atît de mult." (p. XII).

Pentru a defini o pedagogie a limbii greceşti astfel orientată, autoarea se bazează pe cîteva p r i n c i p i i care pot fi rezumate astfel :

1. Greaca trebuie studiată ca o limbă care mai trăieşte încă (ţelul de căpetenie nefiind acela de a dezvolta doar activitatea reflexivă în urma parcurgerii textelor). Aceasta implică necesitatea înţelegerii şi chiar a vorbirii limbii. Deci p e n t r u î n s u ş i r e a s i s t e m a t i c ă a v o c a b u l a r u l u i trebuie să se acorde o importanţă egală noţiunilor de lexicologie şi celor de gramatică.

2. Elevii trebuie să intre în contact direct cu t e x t e l e o r i g i n a l e, cu un conţinut unitar, evitîndu-se bucăţile fabricate *ad hoc*, din necesităţi gramaticale. Aceste texte mijlocesc o i n i ţ i e r e s i n t e t i c ă în domeniul limbii — atît sub raport gramatical-semantic cît şi în privinţa noţiunilor de civilizaţie. Aşadar, autoarea concepe o iniţiere simultană în domeniile morfologiei, semanticii şi sintaxei. Aceasta este singura metodă, socoteşte J. Debut, capabilă de a da elevului un sentiment organic al limbii. Morfologia se va studia pe texte originale foarte scurte, care, la început, trebuie învăţate pe de rost. Declinările şi conjugările sînt asimilate în funcţie de necesităţi şi nu ca elemente valabile în sine. Totul este subordonat înţelegerii textelor. La fel, sintaxa se studiază pe calea metodei inductive, pe măsură ce se pot desprinde din texte reguli esenţiale.

Manualul are trei mari subdiviziuni : *Préliminaires, Initiation, Compléments.* La rîndul lor aceste subdiviziuni comportă o serie de capitole şi dezvoltă pe rînd problemele.

I. *Preliminariile* cuprind explicaţii de ordin geografic, istoric (însoţite de tablouri sinoptice) şi lingvistic, — acestea din urmă referitoare la caracterul indo-european al limbii greceşti, la dialecte şi la caracteristici ale limbii literare. Tot aici capitole speciale sînt rezervate prezentării sunetelor şi alfabetului grec, formării cuvintelor, generalităţi despre declinare, sistemul cazurilor şi al verbului, accente şi semne diacritice, punctuaţie. Această primă parte, concepută ca mijloc de referire şi de iniţiere pentru secţiunea următoare, se încheie cu un capitol de explicaţii privind legile fonetice ale dialectului atic : modificări de consoane, sonante şi vocale.

II. *Iniţierea* cuprinde 22 de lecţii propriu-zise şi patru lecţii de recapitulare. Reţin atenţia cititorului diversitatea exerciţiilor folosite în fiecare lecţie şi, în special, frecvenţa exemplelor

www.cimec.ro